ప్రత్యక్ష ప్రయోగాలు

వాని ప్రాముఖ్యత

శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

17 వ శతాబ్దంలో ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞులకు పునాది ఏర్పడింది. దానికి కారణం శాస్త్ర విజ్ఞానాన్ని సంపాదించే పద్ధతులలో కలిగిన మార్పే. ఈ మారిన దృక్పథాన్ని వివరంగా నిర్వచించినవాడు ఫ్రాన్సిస్ బేకన్. ఈయన నిర్వచనం మనకీనాడు విడ్డూరంగా కనుపడుతుంది. కాని ఆనాడు ఆయన శాస్త్ర జ్ఞానాన్ని తాత్వికుల వైఖరినుంచి కాపాడటానికి కొన్ని విషయాలు చెప్పాడు బుద్ధిజ్ఞానాన్ని సూక్ష్మతగాని, యుక్తిగాని అవసరం లేదని ఆయన అన్నాడు సత్యాన్వేషి తను మనస్సును నిర్మలంగా ఏ సిద్ధాంతాలూ లేకుండా ఉంచుకుని విషయ సేకరణ చెయ్యాలని ఆయన సిద్ధాంతీకరించాడు. ప్రయోగాలకు ఆయన ప్రాముఖ్యం ఇచ్చాడు.

ఫ్రాన్సిస్ బేకన్ (1561-1626) గొప్ప సాహితీపరుడు. తన సిద్ధాంతాల ప్రకారం ప్రయోగాలూ, పరిశోధనలూ జరగటానికి ఒక గొప్ప భవనం వుండాలని ఆయన దేశిన సూచన చాలామందిని ఆకర్షించింది ఇలాటి కేంద్రాలూ, పరిషత్తులూ స్థాపన చెయ్యటానికి చాలా యత్నాలు జరిగాయి. ప్రసిద్ధ ఆంగ్లకవి మిల్టన్ కూడా ఇదేవిధమైన సూచన చేశాడు. అయితే అది బ్రిటనుకు రాజకీయంగా మంచిరోజులు కావు. అంత్యుద్ధం ఈ యత్నాలకు భంగం కలిగించింది. అయితే ఒకరకం రక్తపాతం జరుగుతుండగానే ఇంకొకవంక కొద్ది సంఖ్యలో మేధావులు కొందరు శాస్త్రజ్ఞానాభిలాషతో చిన్న చిన్న మూకలుగా సమావేశం కాసాగారు ఈ మూకలనుంచే రాయల్ సొసైటీ ఉత్పన్నమయింది.

రాయల్ సొసైటీ ఏర్పాటుకు పూర్వం ఈ శాస్త్రవేత్తల పరిస్థితి గమనించినట్లయితే వారి ఉద్యమం ఎలాటి ప్రతిబంధకాలమధ్య పురోగమించిందో తెలుస్తుంది మొదట్లో వీరి సమావేశాలు చీప్‌సైడ్‌లో ఒక మూసివున్న ఇంట్లో జరిగేవి. సమావేశాలలో మతంగాని, రాజకీయాలు గాని, వార్తలుగాని చర్చించటానికి వీల్లేదు. సభ్యులలో రాబర్ట్ బాయిల్ కూడా ఒకడు అందరికన్న చిన్నవాడు. తమ సభకు ఆయన "అదృశ్య పరిషత్తు" అని పేరు పెట్టాడు. కాని "కామన్వెల్త్" తొలి రోజులలో పార్లమెంటు విశ్వ విద్యాలయాలను "క్షామన" చేసేసింది అందుమూలంగా అనేకమంది మేధావులు ఆక్స్‌ఫర్డు విశ్వవిద్యాలయంనుంచి లండను వెళ్ళిపోయారు. ఈ మేధావులకు ఆక్స్‌ఫర్డులో ఒక కేంద్రము, లండన్‌లో ఒక కేంద్రమూ ఏర్పడ్డాయి

క్రిస్టిఫర్ రెన్ (1632-1723) అనే శాస్త్రవేత్త లండన్‌లోని గ్రెషామ్ కాలేజీలో ఖగోళశాస్త్రాధ్యాపకుడయాడు. ఆయన వారం వారం ఇచ్చే ఉపన్యాసాలు వినటానికి ఆక్స్‌ఫర్డ్ సభ్యులు లండన్ వెడుతూండేవారు. 1660 నవంబరు 28 న రెన్ ఉపన్యాసానంతరం సభ్యులు సభజరిపి "ప్రాయోగిక" విజ్ఞాన సాధనకు గాను ఒక సంస్థ నెలకొనాలని తీర్మానించి, నియమావళి తయారుచేశారు. ఈ తీర్మానాన్ని రాజైన రెండవ చార్లస్‌కు పంపారు. 1662 జులై 5 న రాజీ వ్యక్త స్థాపకుడుగా రాయల్ సొసైటీ ఏర్పడింది.

ఈ సొసైటీ ఏర్పడ్డాక ఇదొక వేడుక అయింది సరదాకోసం కొందరు "పెద్దలు" ఈ సభలో సభ్యులుగా చేరి శాస్త్ర పరిశోధన జరగవలసినచోట సాగ్లు కబుర్లుకూడా సాగించటం జరిగింది. కాని ఇందువల్ల జరిగిన నష్టంకంటె అభ్యుదయ నిరోధకులు ఈ సొసైటీకి ఎక్కువ అపకారం చెయ్యజూచారు. నిశితమైనవ్యంగ్యరచనలు రాయటంలో ఆరితేరిన జోనాథన్ స్విఫ్ట్ "గెలివర్స్ ట్రావెల్స్" అనే గ్రంథంలో రాయల్ సొసైటీని వెటకారం చేశాడు' శాస్త్ర పరిజ్ఞానంవల్ల మతం మంటగలుస్తుందనీ, విద్యావిధానం చెడిపోతుందనీ అనేకమంది ఆక్రోశించారు

అయినా రాయల్ సొసైటీ తన అంతర్గత్రుతువులనూ, బహిర్గత్రుతువులనూ తోసేస సంఘంకోసం పాటుపడసాగింది రాయల్ సొసైటీ ఏర్పడిన క్రొద్దిఏళ్ళ కాలాన్ని బొయిల్గుణములలో ప్రమాదాలనుగురించి అన్వేషణ జరిగింది. బొయిల్ తన్నేప్పుడు వెలువడే వాయువులను గురించి పరిశోధనలు జరిపి వీనివాళికి పేలుడువల్ల సంభవించే మరణాలను తగ్గించటానికి ప్రయత్నం జరిగింది. గనులలో నీటి ప్రమాదం కూడా ఉంటుంది. నీటిని తోడివెయ్యటానికి గాను ఆవిరి యంత్రముతో పనిచేసే పంపు నిర్మించటానికి దస్కాలు జరిగాయి. ఇలువంటి కృషి పారిశ్రామికయుగాన్ని దగ్గిరికి తెచ్చింది.

అదేవిధంగా ఈ సొసైటీ సముద్రపు ఆటుపోట్లను గురించిన వివరాలను సేకరించి ప్రకటించింది సముద్ర వర్తకానికి ఇది చాలా అవసరమైనది. వర్తక నావలకు మరొక ముఖ్యమైన విషయం సముద్రంమీద భూగోళ లేఖాంశాలు తెలియటం. వీనికిగాను నమ్మకమైన గడియారాలు కావాలి. కాలమానం నీరసంగా కొలవటానికి గాను అవసరమైనఏర్పాట్లను రాయల్ సొసైటీ సాగించింది. పెండ్యులంగడియారాన్ని మొదట సృష్టించినవాడు రాయల్ సొసైటీసభ్యుడు, క్రిస్టియన్ హైగెన్స్ అనే డచ్చివాడు.

ఈ రాయల్ సొసైటీ గురించి ఇంతమీరం ఎందుకు చెప్పవలసివచ్చిందంటే ప్రపంచంలో శాస్త్రవిజ్ఞానం అభివృద్ధికావడానికి, వ్యాప్తి కావడానికి ఇది ఒక కూడలిగా పనిచేసింది. అనేక రంగాలలో పనిచేసేవారు తమ తమ పరిశోధనలను కలబోసుకుని ఒకరి పరిశోధనకొకరు దోహదం చేసుకునేవారు. 1665 లగాయితు ఈ సొసైటీ పరిశోధనలను గురించి ప్రచురణలు కూడా చేయసాగింది. వీటిని ప్రజాసామాన్యం సయితం కొన్నారు. ఈ ప్రచురణలద్వారా శాస్త్రవిజ్ఞానానికి చాలా లాభించింది. యూరోప్‌లోని ప్రముఖ శాస్త్రజ్ఞులకు సొసైటీ సభ్యత్వము లభించింది. వారి పరిశోధనలకు ప్రచారం జరిగింది. శాస్త్ర జ్ఞానం అంతర్జాతీయ స్వరూపాన్ని సంపాదించ సాగింది.

మానవుడిలో జ్ఞానతృష్ణ అనాదిగా వున్నప్పటికీ శాస్త్ర జ్ఞానం 17 వ శతాబ్దం నుంచే అంతర్జాతీయతను సాధించటానికి కారణమేమిటి? మత సిద్ధాంతాలు విశ్వాసంమీద ఆధారపడినవి. తాత్విక సిద్ధాంతాలు రజువుకు వచ్చేవి కావు భూమిచుట్టూ సూర్యుడు తిరుగుతున్నాడని ప్రచించినవారు, భూమి సూర్యుడిచుట్టూ తిరుగుతున్నదన్న వారిని సజీవదహనం చెయ్యటానికి సిద్ధపడ్డారు!

కాని 17 వ శతాబ్దంనుంచీ సాగిన శాస్త్రపరిశోధనలు ప్రయోగాల ద్వారా, ప్రత్యక్ష నిరూపణకు వీలుగా సాగాయి ఒక దేశంలో ఒక శాస్త్రవేత్త ఒక ప్రయోగంద్వారా [illegible] పెట్టిన విషయాన్ని అన్ని [illegible] వారూ అదే ప్రయోగం [illegible] రుజువు చేసుకోవచ్చు శాస్త్రజ్ఞానార్జనలో ఇది ఒకగొప్ప పరిణామం.

అంతకుపూర్వం ప్రయోగాలే జరగలేదనీ, వాటిద్వారా ఎవరూ విజ్ఞానాన్ని సంపాదించలేదనీ మనం అనుకోరాదు. చాలా వరకు యీ ప్రయోగాలు రహస్యంగా వుంచబడ్డాయి. అవి సమిష్టిసొత్తుగా లోకానికి అందలేదు. జనానికికూడా అటువంటి ప్రత్యక్ష నిరూపణలో విశ్వాసం లేదు దీనికి గలీలియో (1564-1642) మంచి నిదర్శనం. ఆయన కాలంలో శాస్త్రవేత్తలు, భూమిబరువైన వస్తువులను వేగంతో ఆకర్షిస్తుందనీ, తేలికైన వస్తువులను నింపాదిగా ఆకర్షిస్తుందనీ నమ్మేవారు. వారిలో ఏ ఒకరైనా ప్రయోగంచేసి చూపినట్లయితే అన్ని వస్తువులూ భూమి ఒకే వేగంతోనే ఆకర్షిస్తుందనరుజువయేదే విడివడటం ప్రీస్ట్లీ గమనించాడు. దీన్ని ఏమనాలో తోచక ఆయన "ఫ్లాజిస్టాన్ రహిత వాయువు" అన్నాడు. ఇది ప్రాణవాయువు తప్ప మరేమీకాదు. కాని అటువంటి వాయువు ఒకటి ఉన్న సంగతి అప్పటి శాస్త్రవేత్తలకు తెలుసును.

ఇదే సమయంలో హెన్రీ కావెండిష్ (1731-1810) మరొక వాయువును కనిపెట్టినందుకు "మండే వాయువు" అని పేరుపెట్టాడు. ద్రావకాలలో జింకు ముక్కలనేసి ఈయన ఈ వాయువును ఉత్పత్తి చెయ్యటమే గాక, ద్రావకం ఏదైనా జింకు ప్రమాణాన్నిబట్టి "మండే వాయువు" ప్రమాణం వుంటుందని ఈయన సూక్ష్మమైన ప్రయోగాల ద్వారా నిరూపించాడు. అంతేగాక ఆయన యీ మండే వాయువును మామూలు గాలితో కలిపి ఒక జాడీలో పేల్చగా మిశ్రమ వాయువు ప్రమాణం తగ్గడంతోబాటు జాడీ లోపలి భాగంలో నీటితుంపరలున్నాయి. కావెండిష్ కనిపెట్టిన "మండే వాయువు" హైడ్రోజన్.

ఆయన ఇంకా ఈ విషయాలు ప్రయోగాలమూలంగా కనిపెట్టాడు. ప్రీస్ట్లీ కనిపెట్టిన "ఫ్లాజిస్టాన్ రహిత వాయువు", తానుకనిపెట్టిన "మండే వాయువు" కలిసి నీరుఅవుతుంది. నీరు మూలపదార్థంకాదు. ప్రీస్ట్లీ కనిపెట్టిన వాయువు మామూలుగాలిలో అయిదింట ఒక వంతున్నది "మండే వాయువు" ఫ్లాజిస్టాన్ అయి వుంటుందనుకున్నాడు కావెండిష్ :...

శాస్త్రీయ జ్ఞానం సంపాదించటంలో ప్రయోగాలూ, సిసలైన కొలతలూ, తూకాలూ ఆరంభమయాయిగాని తెలుసుకోవలసింది చాలాఉంది. తెలిసింది బహుతక్కువ. తప్పుడు సిద్ధాంతాలు చాలా అమలులో వున్నాయి. ఫ్లాజిస్టన్ సిద్ధాంతం అడుగడుగునా అడ్డంగా వుంది. రసాయనాలకు నిర్దిష్టమైన నామకరణంకూడాలేదు. ఒక శాస్త్రవేత్త ఏ పదార్థం గురించి మాట్లాడుతున్నదీ ఇంకొ శాస్త్రవేత్తకుస్పష్టంగా తెలీదు!

ఈ అయోమయాన్ని తొలగించి రసాయన విజ్ఞానమనే కీకారణ్యంలో దారులు ఏర్పాటు చేసినవాడు లవాయిసియర్ అనే ఫ్రెంచి శాస్త్రవేత్త. అంటోన్ లవాయిసియర్ ఫ్రెంచి ప్రభుత్వోద్యోగిచే, తుపాకి మందు తయారీపై అజమాయిషీ చేసేవాడు. ప్రీస్ట్లీ ఈయనను కలుసుకుని తాను కనిపెట్టిన "ఫ్లాజిస్టాన్ రహిత వాయువు" గురించి చెప్పాడు. 1770 నుంచీ లవాయిసియర్ కొన్ని ప్రయోగాలుకన అనేక అమూల్యమైన విషయాలుకనిపెట్టాడు. పదార్థం నిత్యమనే సిద్ధాంతాన్నికూడా ప్రతిపాదించాడు ఈయన చేసిన ప్రయోగాలలో తేలిన విషయాలేమంటే

1 వస్తువులు మండి బూడిదయినప్పుడు వాటిబరువు ఎంతవరకైతే పెరుగుతుందో, అంత బరువు చుట్టూ ఉండే గాలినుంచి తరుగుతుంది.

2. గాలిలోఉండే వాయువులలో ఒకటి మాత్రమే మండేవస్తువులతో సంయోగం పొందుతుంది అది పోగా మిగిలిన గాలిలో ఏ వస్తువూ మండలేదు. ఆ గాలిలో ఈ పిరికూడా ఆడదు.

లోహాలను కాల్చగా వచ్చే భస్మాలు మూలపదార్థాలుకావు, యౌగికాలు

ఈయన 33 మూలపదార్థాలను నిరూపించాడు. ఈయన జీవితం గ్రేంచి విప్లవానికి బలిఅయింది గ్రేంచి రిపబ్లిక్‌కు శాస్త్రజ్ఞులతో పనిఉండదనే నమ్మకంతో ఈయనను 1794 లో "గిలోటైన్" చేసేశారు.

తరవాత జాన్ డాల్టన్ (1766-1844) అనే బడిపంతులు రసాయన శాస్త్రంలో పరమాణు సిద్ధాంతాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. పదార్థాలమధ్య రసాయనికి సంయోగం కలిగితే ఆ సంయోగం ఆయా పదార్థాల పరమాణువుల మధ్య జరిగినట్లుగా భావించాలని ఈయన ప్రతిపాదించాడు. ఇంతి ప్రాణవాయువును ఇంత హైడ్రోజన్‌తో జతచేస్తే నీరు ఏర్పడుతుంది. ప్రాణ వాయువు పరమాణువులకూ హైడ్రోజన్ పరమాణువులకూ మధ్య సంయోగం కలిగితేనే నీరు ఏర్పడుతుంది. ఒక పదార్థం తాలూకు పరమాణువులు అదే సంఖ్యల మరొక పదార్థ తాలూకు పరమాణువులతో సంయోగం పొందుతాయి, లేదా రెట్టింపు సంఖ్యతో, మూడింతలు సంఖ్యతో సంయోగంపొందుతాయి — ఒకటిన్నర రెట్ల సంఖ్యతోగాని, రెండుంబావు రెట్ల సంఖ్యతోగాని సంయోగం పొందలేవుఇంతి ప్రాణవాయువుతీసుకుంటే అది ఎల్లప్పుడూ ఇంత హైడ్రోజన్‌తో మాత్రమే సంయోగం పొంది నీరుగా తయారవుతుంది. వాటి పరస్పర తూకాలలో మార్పుండదు. పరమాణువు ప్రమాణం ఎంత ఉందో ఎవరూ చెప్పలేరు. కాని హైడ్రోజను పరమాణువు బరువుకు ప్రాణవాయువు పరమాణువు బరువు ఎన్నిరెట్లో సులువుగా చెప్పవచ్చు ఇదే విధంగా అన్ని మూలపదార్థాల పరమాణాల బరువునూ హైడ్రోజెన్ పరమాణువు బరువుతో పోల్చి అంచనా కట్టవచ్చు.

డాల్టన్ ప్రతిపాదించిన ఈ విషయాలన్నీ ప్రయోగాలతో రుజువుకావటమేగాక, రసాయనశాస్త్రం అభివృద్ధి చెందటానికి అద్భుతంగా తోడ్పడ్డాయి.

కథానిక:

కలతిన హృదయాలు

"పాపాయి"

'బాబు' అప్పుడే నిద్రనుండి లేచి యేడ్పు ప్రారంభించాడు. ఆ యేడుపు విని లోపల యేదో పని చేస్తున్న దాది ఎక్కడి పనక్కడ వదిలేసి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చింది. "నిద్ర లేచావా బాబూ!" అంటూ బాబు నెత్తుకుని పాలిచ్చి సముదాయిస్తూ వుంది. ఇంతలో జమీందారు గారిభార్య పార్వతమ్మ పత్రిక చదువుకుంటూవచ్చి "ఏమే! పిల్లవాడలా వుడ్డబట్టి యేడుస్తూంటే యిందాకా లోపల యక్కడదచ్చావ్?" అని అరిచింది. దాది భయపడుతూ "బాబు యిప్పుడే నమ్మలేదిందీ! అయ్యగారు పూరెత్తుంటే బట్టలు పెట్టెలో సర్దుతున్నా. బాబు యేడుపు వినంగానే వచ్చేశానండి" అంది. పార్వతమ్మ ముఖం చిట్లిస్తూ "ఏడిశావులేగాని బాబుకు త్వరగా నీళ్ళుపోసి ముస్తాబు చెయ్. మా పెద్దన్నయ్యగారొస్తున్నారు బాబుని చూట్టానికి" అని ఆజ్ఞాపించి లోనికి వెళ్ళిపోయింది.

దాది బాబుకి నీళ్ళుపోసి చక్కగా ముస్తాబుచేసి ముద్దాడుతూ వుంది. ఇంతలో పార్వతమ్మ అన్న సుందరయ్యగారు వచ్చారు. అన్నగారు వచ్చిన అలికిడివిని కాబోలుఆమెలోపల్నుంచి వచ్చింది. 'రా అన్నయ్యా! కూచో!" అని మర్యాద చేసింది. దాదివైపు చూసి "ఏమేవ్! అట్లా గుడ్లు మిటకరించి చూస్తావే! బాబు నిలా యిచ్చి కాఫీ తీసుకురా పో!" అంది. దాది బాబుని పార్వతమ్మ కందించి లోనికి వెళ్ళిపోయింది. పార్వతమ్మ బాబుని అన్నగారి కందించింది. బాబు భయంగా అటూ యిటూ చూస్తూ ఏడ్పు మొదలెట్టాడు. సుందరయ్యగారు బాబుని ఎంత సముదాయించినా ప్రయోజనం లేకపోయేసరికి "నువ్వు తీసుకోమ్మా! నేను కొత్త గదూ! అందుకని యేడుస్తున్నాడులా వుంది" అన్నాడు. పార్వతమ్మ బాబుని తీసుకుంది. కాని బాబు ఏడ్పు మానలేదు. సరికదా మరింత బిగ్గరగా యేడ్వటం మొదలెట్టాడు. పార్వతమ్మ వాడి నెంత సముదాయిద్దామని ప్రయత్నిస్తే వాడు యింకా అంతపెద్దగా యేడుస్తున్నాడు. పార్వతమ్మకు ప్రాణం బిగికింది. కోపం, చిరాకు పట్టలేక బాబు పాలబుగ్గల్ని గట్టిగా సాగదీసి "ఛీ పాడుపిల్లాడా!" అని చీదరించుకొని సోఫా మీద ఎత్తి కుదేసింది. అది చూచి సుందరయ్య నొచ్చుకుని "అడేంటమ్మా! పసికందు నలా తిడతావ్?" అన్నాడు. "లేకపోతే చూడన్నయ్యా! వెధవఏడుపూ వీడూ!" అన్నాడు! చెవులు చిల్లులు పడుతూంటే!" అంది.

ఇంతలో దాది కాఫీ తీసుకుని వచ్చింది పార్వతమ్మ కోపంతో "ఏమే! పిల్లవాడికి కిడుపునిండాపాలివ్వలేదా?" అని అరిచింది. దాది "లేదమ్మా! కిడుపునిండుగానే యిచ్చానమ్మా?" అంది భయపడుతూ. పార్వతమ్మ మరింత మండిపడుతూ "మరయితే యెందు కేడుస్తాడు ముప్పొద్దులా దున్నపోతులా పడి తింటూ పిల్లవాడికి కాసిని పాలివ్వటానికి యేం తీపరమొచ్చిందే!" అంటూ దాది చేతికి బాబునందించి "ఊరి మళ్ళీ కాసిని పాలివ్వు" అని ఆజ్ఞాపించింది. బాబు దాదిచేతికి రాగానే యేడుపు మానివేశాడు. దాది పాలివ్వబోతే తాగకుండ దాదినోట్లో వేళ్ళుపెట్టి ఆడుకుంటూ కిలకిలా నవ్వాడు. అది చూచేసరికి పార్వతమ్మ, సుందరయ్య-యిద్దరూ ఒక్కసారిగా నివ్వెరపడిపోయారు. దాది బాబుని తీసుకొని లోనికి వెళ్ళిపోయింది.

సుందరయ్య చెల్లెలువైపు చూశాడు. పార్వతమ్మ సిగ్గుతో తలవంచుకుంది "నువ్వుచేసేపని నాకేమీ బాగుండలేదమ్మా!" అన్నాడు ఏదో ఆలోచిస్తూ

మరుసటిరోజు ఉదయం దాది లోపల పనిచేసుకుంటూండగా బయటనుంచి ఎవరో ఏడుస్తున్నట్లు విని పించింది. ఆ యేడుస్తున్నది బాబు అని గ్రహించి కిలకిలా ఆశ్చర్యంతో పైటికొచ్చి చూసింది. పార్వతమ్మ బాబుని కన్నతీసుకుని కొడుతూ "ఛీఛీ! ఆ మాలపిల్లలను యిల్లుదాకా తెస్తావట్రా?" అని అరుస్తోంది. బాబు యేడుస్తూ "అమ్మా!" అని పిలుస్తున్నాడు. ఆ దృశ్యంచూసి దాది హృదయం తిల్లుడిల్లిపోయింది. కిలకిలా బాబుకి అడ్డంగా వెళ్ళి "అమ్మగారూ! బాబుని కొట్టకండి! పాపం! ఏం తెలియక వెళ్ళాడు" అని బాబుని ఎత్తుకుంది.

అదిచూచి పార్వతమ్మ మండిపడి "పాడుముండా! మా బాబుని అన్ని విధాలా నువ్వే చెడగొడుతున్నావ్! అయినా పల్లవాడిని కొట్టకుంటానను, కొరుక్కుంటానను, నరుక్కుంటానను. సభ్య సభ్యేతరవే అడ్డంగావాదిస్తావ్" అని దాది చేతిలోవున్న బాబు చెక్కపట్టి లాగి మరిరెండు తగిలించింది. "అమ్మా! అమ్మా!" అని బాబు యేడుస్తూంటే దాది హృదయం తరిగిపోయింది. కాస్త పట్టిగానే అంది "పిల్లవాడు ఏం చేశాడమ్మా! అలా చావబాదుతారు?" అని బాబుని తీసుకొని లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. పార్వతమ్మ గ్రుడ్లుమిరుముతూ "ఆడదాన్ని చాలవరకు వచ్చిందే వ్యవహారం! నా బిడ్డను నా యిష్టం వచ్చినట్లు చేసుకుంటా! నీకెందుకు! నడు బయటకు నడు! మళ్ళీ యీ యింట్లో కాలు పెట్టాకంటే పళ్ళు తీయిస్తా జాగ్రత్త!" అని దాది మెడబట్టుకొని బయటకు గెంటి పిల్లవాడిని తీసుకొని లోపలికి పోయింది.

బాబుకి తల్లికొట్టిన దెబ్బలతో, గాడి దిగ్గర లేని దిగులుతో ఆరాత్రి జ్వరం వచ్చింది. ఆ రాత్రంతా "అమ్మా! అమ్మా!" అని ఒక్కటే కలవరించాడు. ఆకోపంలో ఒక్కటి తెలియక కొట్టాంకే కాని ఎందుకు కొట్టానా అని తర్వాత యింతో విచారించింది పార్వతమ్మ.

బాబు "అమ్మా!" అని పిలిచినప్పుడల్లా పార్వతమ్మ కన్నీళ్ళు కారుస్తూ "నేనే బాబూ! నీఅమ్మను! ఏదీ ఒక్కసారి మళ్ళీ 'అమ్మా!' అని పిలవు బాబూ!" అని బాబు తల నిమురేది. బాబు ఆమెచేతిని విదిలించి వేస్తూ "ఛీ! నువ్వు మా అమ్మవి కాదు. నువ్వు మా అమ్మని వెళ్ళిగొట్టావ్. నువ్వు దయ్యానివి! భూతానివి!" అని కేకలేస్తూ 'అమ్మా' అని దాదిని తలచుకొంటూ బావురుమని యేడ్చేవాడు. బాబు అలా మాట్లాడేసరికి పార్వతమ్మ దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక తలను మంచపుకోడుకేసి బాదుకొని ఏడుస్తూ "కాదు బాబూ మీ అమ్మని నేనే"అంది బాబు తలూపుతూ "కాదు. నువ్వుఅబద్ధాలకోరువి, నువ్వు నా కిక్కర్లైదుపో! నువ్వు నా దగ్గర్నుంచి లేచి వెళ్ళిపో! లేకపోతే చచ్చిపోతాను" అని పిచ్చిగా అరుస్తూ బాబు యేడుస్తున్నాడు. ఇక పార్వతమ్మ యేమీ చేయలేక తన మంచం దగ్గరకు వెళ్లిపోయింది. కాని ఆ మెకు నిద్రపట్టటం లేదు. బాబు తిండికిలా యెందుకు మారమయ్యాడో అర్థంగాక ఆమె యింతగానో యేడ్చింది. ఎప్పుడో తన అన్నగారు చెప్పిన మాటలు గుర్తుకొచ్చినై. దాంతో ఆమె దుఃఖం పొంగి పొర్లింది. కాసేపటికి ఆమె దుఃఖమంతా కోపంగామారిపోయింది అమాంతం మంచం మీదనుంచి లేచి భద్రకాళి లోకి వెళ్లి అయన్ను లేపింది. ఆయన కేమీ అర్థం గాక చూస్తున్నాడు. పార్వతమ్మ రుసరుసలతో, కోపంతో నిప్పులాళ్ళు మీదపడి యేడుస్తూ "నాకొడుకు వారు

(మిగతా 6 వ పేజీలో)

రాజకపూర్ ఫిలింస్‌వారి 'జాగ్ తెరహో'లోని దృశ్యం

ఏ. యం వారి 'భాయి భాయి'లో కిషోర్‌కుమార్, నిమ్మి